

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

DISPOZIȚII COMUNE PRIVIND ACȚIUNILE REFERITOARE LA FILIAȚIE

Ioana NICOLAE

Universitatea Transilvania din Brașov
Facultatea de Drept

Abstract

We have analyzed in the present study the common provisions on court actions relating to filiation, starting from the notion of civil status action, classification of civil status actions, so that we later evoke the incidental procedural aspects. We have analyzed in this respect the jurisdiction of the court, both the material and the territorial jurisdiction, we have highlighted the rules for quoting parties, we made the distinction between giving up the right and giving up the trial, so that in the end we can analyze the judicial decision from the point of view of its declarative character, of the moment when the effects of the court decision take place, as well as its opposability.

Keywords: *filiation, civil status action, common provisions on court actions relating to filiation.*

Demarăm acest demers prin a preciza că acțiunile în justiție al căror obiect îl constituie filiația, ca element component al stării civile, reprezintă în sens larg, acțiuni de stare civilă. În ceea ce privește noțiunea de filiație, aceasta evocă legătura juridică existentă între o persoană și ascendenții săi, iar în sens restrâns desemnează raportul de descendență a unei persoane față de părinții săi, legătura directă și imediată dintre un copil și părinții săi¹.

Acțiunile în justiție privind filiația pot fi clasificate raportat la cele două feluri ale filiației, a sferei persoanelor care le pot promova, precum și din perspectiva aplicării prescripției extinctive în această materie.

¹ E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p.153.

În alte cuvinte, acțiunile în materie de filiație pot fi acțiuni în reclamație de stare civilă (cum ar fi acțiunea în stabilirea maternității și acțiunea în stabilirea paternității) sau acțiuni în contestație de stare civilă (spre exemplu, acțiunea în tăgada paternității, acțiunea în contestarea filiației față de tată, acțiunea în contestarea filiației față de mamă, acțiunea în contestarea recunoașterii de maternitate sau de paternitate, acțiunea în nulitatea recunoașterii de maternitate sau de paternitate). Din perspectiva persoanelor care pot promova acțiuni de stare civilă privind filiația întâlnim acțiuni în justiție ce pot fi promovate de orice persoană interesată, cum sunt acțiunile în contestație de stare civilă, precum și acțiuni ce pot fi exercitate exclusiv de către titular, cum sunt spre exemplu acțiunile privind stabilirea filiației față de mamă sau cele care vizează stabilirea filiației față de tată. Raportat la aplicarea prescripției extinctive întâlnim acțiuni prescriptibile, precum și acțiuni imprescriptibile. Din acest punct de vedere este de remarcat că acțiunile imprescriptibile reprezintă regula generală, cele prescriptibile reprezentând excepția.

Este de precizat în acest context că potrivit art. 435 alin. 1 C. civ., atât timp cât o legătură de filiație legal stabilită nu a fost contestată în justiție, nu se poate stabili, pe nicio cale, o altă filiație. Aceasta înseamnă că unui copil nu i se pot stabili concomitent mai multe filiații față de persoane care pretind a fi mama, respectiv tatăl său².

Dispozițiile comune privind acțiunile referitoare la filiație își găsesc consacrarea în art. 435-440 C. civ. Așa cum s-a remarcat în doctrină, aceste dispoziții reflectă caracterul de ordine publică a acestora, ce decurge atât din natura lor de acțiuni de stare civilă, din principiul respectării interesului superior al copilului, precum și din principiul aflării adevărului biologic³.

Vom analiza în cele ce urmează competența instanțelor în materia acțiunilor privind filiația. În ceea ce privește competența materială, potrivit art. 94 pct. 1, lit. a) C. pr. civ., acțiunile privind filiația se soluționează în primă instanță de judecătorie. Din punct de vedere al competenței teritoriale, potrivit art. 113 alin. 1 pct. 1 C. pr. civ., în cazul cererilor privitoare la stabilirea filiației (stabilirea maternității și stabilirea paternității), competența teritorială este alternativă, aparținând fie instanței de la domiciliul pârâtului, fie instanței de la domiciliul reclamantului. Potrivit art. art. 107 C. pr. civ., în cazul celorlalte cereri în materie de filiație, competența teritorială revine instanței de la domiciliul pârâtului. Este de precizat că în toate aceste situații, inclusiv în ipoteza competenței alternative, competența teritorială este de ordine publică.

În ceea ce privește citarea în acțiunile privind filiația vom aminti prevederile art. 436 C. civ., text care stipuează că părinții și copilul vor fi citați în toate cauzele

² G. Boroi, I. Nicolae în lucrarea în G. Boroi, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 945.

³ M. Avram, *Drept civil. Familia*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 377.

referitoare la filiație, chiar și atunci când nu au calitatea de reclamant sau de pârât. Tot în acest context facem precizare că în ipoteza acțiunii formulate în caz de moștenire vacantă, potrivit art. 439 C. civ., în cazul în care, potrivit legii, o acțiune privitoare la filiație poate fi pornită împotriva moștenitorilor, iar moștenirea este vacantă, acțiunea poate fi introdusă împotriva comunei, orașului sau, după caz, municipiului de la locul deschiderii moștenirii. Citarea în proces a renunțătorilor, dacă există, este obligatorie.

O altă dispoziție comună acțiunilor referitoare la filiație vizează inadmisibilitatea renunțării. Potrivit art. 437 C. civ., în acțiunile privitoare la filiație nu se poate renunța la drept.

De asemenea, cel care introduce o acțiune privitoare la filiație în numele unui copil sau al unei persoane puse sub interdicție judecătorească, precum și copilul minor care a introdus singur, potrivit legii, o astfel de acțiune nu pot renunța la judecarea ei.

Se impune a preciza și faptul că în această materie nu se poate face o tranzație, nefiind vorba de drepturi de care părțile ar putea să dispună⁴.

În ceea ce privește renunțarea la judecată, ca regulă, având în vedere că nu există reguli speciale, reclamantul va putea renunța la judecată, în condițiile dreptului comun, respectiv în acord cu prevederile art. 406-407 C. pr. civ. Prin excepție, nu se poate renunța la judecarea unei acțiuni referitoare la filiație în următoarele ipoteze: în ipoteza celui care introduce o acțiune privitoare la filiație în numele unui copil sau al unei persoane puse sub interdicție judecătorească, precum și în ipoteza în care copilul minor a introdus singur, potrivit legii, o astfel de acțiune.

În ceea ce privește situația copilului este de precizat că potrivit art. 438 alin. 1 C. civ., prin hotărârea de admitere a acțiunii instanța se pronunță și cu privire la stabilirea numelui copilului, exercitarea autorității părintești și obligația părinților de a-l întreține pe copil. Asupra acestor aspecte instanța este obligată să se pronunțe din oficiu. De asemenea, în cazul în care admite o acțiune în contestarea filiației, instanța poate stabili, dacă este cazul, modul în care copilul păstrează legături personale cu acela care l-a crescut, potrivit art. 438 alin. 2 C. civ.

Hotărârea judecătorească prin care se soluționează o acțiune referitoare la filiație are caracter declarativ. Aceasta înseamnă că elementul de stare civilă respectiv este recunoscut nu de la data pronunțării sau a rămânerii definitive a hotărârii, ci de la data nașterii copilului, iar dacă este vorba de drepturile copilului născut viu, chiar de la data concepției acestuia. În esență prin hotărâre se constată un fapt anterior, respectiv raportul de filiație care se stabilește retroactiv, de la

⁴ G. Boroi, I. Nicolae în lucrarea în G. Boroi, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 945.

nașterea copilului⁵. Prin excepție, dacă admiterea acțiunii implică și modificarea numelui de familie al copilului, acest efect nu retroactivează, ci numele de familie va fi modificat numai pentru viitor⁶.

Hotărârea judecătorească va produce efecte de la data rămânerii ei definitive, fie prin expirarea termenului de apel, fie prin soluționarea apelului. Este de precizat că în această materie nu este permisă exercitarea căii de atac a recursului.

Cu toate acestea, prin excepție, potrivit art. 448 alin. 1 pct. 1 C. pr. civ., hotărârile pronunțate în primă instanță cu privire la modul de exercitare a autorității părintești, stabilirea locuinței minorului și modul de exercitare a dreptului de a avea legături personale cu minorul sunt executorii de drept.

Potrivit art.8 din Legea nr. 119/1996, orice modificare intervenită în statutul civil al unei persoane, fie ca urmare a întocmirii unui act de stare civilă, fie dispusă printr-o hotărâre judecătorească definitivă ori printr-un act administrativ, se comunică din oficiu, în termen de 10 zile, serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, ofițerului de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale care a întocmit actul de naștere, de căsătorie sau de deces al persoanei la care această modificare se referă, în vederea înscrierii mențiunilor corespunzătoare. Dacă modificarea a fost dispusă printr-o hotărâre judecătorească definitivă sau prin orice alt înscris prevăzut de lege, aceasta se comunică, din oficiu, în termenul precizat anterior. Înscrierea în actele de stare civilă a mențiunilor referitoare la modificarea intervenită în statutul civil se poate face și la cererea persoanei interesate.

În cazul infracțiunilor a căror calificare presupune existența unui raport de filiație care nu este legal stabilit, hotărârea penală nu poate fi pronunțată înainte de rămânerea definitivă a hotărârii civile privitoare la raportul de filiație, stabilește art. 440 C. civ.

În ceea ce privește opozabilitatea hotărârii pronunțate în materie de filiație este de precizat că potrivit art. 99 alin. 3 și 4 C. civ., hotărârea judecătorească dată cu privire la starea civilă a unei persoane este opozabilă oricărei alte persoane cât timp printr-o nouă hotărâre nu s-a stabilit contrariul.

Dacă printr-o hotărâre judecătorească s-a stabilit o anumită stare civilă a unei persoane, iar printr-o hotărâre judecătorească ulterioară este admisă o acțiune prin care s-a contestat starea civilă astfel stabilită, prima hotărâre își pierde efectele la data rămânerii definitive a celei de a doua hotărâri.

⁵ A. Bacaci, V.C. Dumitrache, C.C. Hageanu, *Dreptul familiei*, e. 7, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 194.

⁶ G. Boroi, I. Nicolae în lucrarea în G. Boroi, C.A. Anghelescu, B. Nazat, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 946.

Concluzii

Printre problemele juridice în legătură cu filiația se numără și acțiunile referitoare la filiație. Legiuitorul a reglementat un corp de norme juridice comune aplicabile acțiunilor referitoare la filiație. Prezentul studiu a analizat competența instanței, atât cea materială, cât și cea teritorială, regulile privind citarea părților, s-a făcut distincția între renunțarea la drept și renunțarea la judecată în această materie, pentru ca în final să fie analizată hotărârea judecătorească prin prisma caracterului său declarativ, a momentului de la care se produc efectele sale, precum și opozabilitatea acesteia.

Bibliografie

- G. Boroș, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2019
- M. Avram, *Drept civil. Familia*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2016
- A. Bacaci, V.C. Dumitrache, C.C. Hageanu, *Dreptul familiei*, ed. 7, Ed. C.H. Beck, București, 2012
- E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, București, 2011